
Očuvanje zdravlja – liječenje bolesnika

Marko Jukić, Split

UDK: 61
Stručni rad

Sažetak

U članku su navedeni čimbenici, (globalni, lokalni i sloboda izbora), koji utječu na zdravlje. Na globalne i lokalne čimbenike sam pojedinac ne može utjecati ali može kao slobodno biće odabrati zdrav način življenja.

Poremećaj normalnih zbivanja u organizmu nazivamo bolešću. Bolest nastaje kao reakcija na izvanjske ili unutrašnje nadražaje: mehaničke, fizikalno-kemijske, biološke ili psihičke.

Medicina je primijenjena znanost kojoj je zadaća da sprječava nastanak bolesti, otkriva i liječi bolesne. Zdravlje se može očuvati (u najvećoj mjeri) preventivnim postupcima, ranim otkrivanjem i liječenjem bolesti te snagom duha. Molitvom se jača snaga duha u zdravlju a nalazi utjeha u bolesti.

Što je zdravlje?

Prema SZO-u (Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji) zdravlje je stanje potpunog fizičkog, psihičkog i socijalnog blagostanja, a ne samo odsutnost bolesti i nemoći. Ta definicija zdravlja opće je prihvaćena već više od 50 godina. Ona je sveobuhvatna i ne govori mnogo sama za sebe. Može se postaviti pitanje tko je potpuno fizički i psihički zdrav i da živi u blagostanju. Malo bi ljudi bilo potpuno zdravo. Zdravlje nije apsolutan, već relativan pojam, jer iz punoga zdravlja možemo postati teško bolesni ili umrijeti doživimo li srčani ili moždani udar ili nastradamo li u teškoj prometnoj nesreći. Nadalje, na pojam zdravlja treba gledati dinamički, a ne statički, jer se neprestano mijenjamo, jer se u našem organizmu stalno događaju mijene u kojima se fiziološki i patološki procesi bore za prevlast.

Zdrav je onaj organizam koji raspolaže svim svojim mogućnostima samorazvoja, a bolestan je onaj koji ne raspolaže tim mogućnostima.

Ako u nekom vremenu nadvladaju patološki procesi, to se manifestira kao bolest. Nije moguće oštro razgraničiti zdravlje i bolest. Čovjek se stalno nalazi između zdravlja i bolesti. Nastalu bolest možemo liječiti prema simptomima ili posebno preporučenim postupcima. Nastala bolest može nestati i bez posebnih postupaka liječenja (viroze slabo patogenim virusom). Neki ljudi ne će oboljeti iako su bili u kontaktu s uzročnikom bolesti, dok će drugi imati simptome bolesti. Hoće li netko oboljeti i kakva će biti klinička slika, to ovisi o nizu čimbenika. Stalno se događaju procesi koji izazivaju neki oblik nelagode kojemu mi možemo davati veće ili manje značenje. Ako i jesmo fizički bolesni, a tome ne pridajemo važnost, osjećamo se zdravima. S druge strane, čovjek može biti fizički zdrav, ali je umislio da je fizički bolestan pa je uistinu bolestan (psihički). Dakle, pojam zdravlja relativan je i dinamičan.

Svaki čovjek ima pravo na zdravlje, prema međunarodnim konvencijama i slovu zakona (ustav), ali odmah treba naglasiti da je to pravo deklarativno. Čovjek često ne može ostvariti svoje pravo na zdravlje jer nema dovoljno novca za zdravstvenu zaštitu, ili zbog loše organizirane zdravstvene službe i nedostatka želje da se zdravstveni sustav učini boljim. Velik broj ljudi ne koristi se svojim pravom na zdravstvenu zaštitu, dok se s druge strane pojedinci tim pravom koriste preko svake mjere. Kao primjer može se navesti da većina ljudi ne ide na redovne kontrolne preglede stomatologu pa njihovi zubi propadaju, što loše utječe na zdravlje. Većina ljudi ne ide na redovne kontrole (kod žena ginekološki pregledi, kod muškaraca iznad 50 godina pregledi prostate itd.).

Što utječe na naše zdravlje?

Na naše zdravlje utječe mnogo čimbenika, koji mogu biti globalni i lokalni te slobodan izbor pojedinca.

Globalni čimbenici: učinak staklenika, onečišćenje atmosfere i okoliša, genetski modificirana hrana, opća nesigurnost (gubitak radnih mjesta, međunarodni terorizam, krađe, razbojstva), urušavanje sustava vrijednosti, neodgovorni pristup životu (neuredan način življenja, ovisnosti, promiskuitetno ponašanje, bavljenje ekstremnim sportovima ili aktivnostima).

Učinak staklenika, opće zatopljenje zbog pretjeranog korištenja energije, prevelike količine ugljik dioksida, ugljik monoksida, metana i freona u atmosferi - sve to oštećuje omotač oko planeta Zemlje pa nastaju takozvane ozonske rupe.

Velika količina ultraljubičastih zraka prodire na površinu Zemlje pa dolazi do zatopljenja i negativnih učinaka na kožu i veće učestalosti raka kože.

Atmosfera se onečišćuje velikom količinom ispušnih plinova koji nastaju u industrijskim postrojenjima (ugljik dioksid, monoksid, freoni) radom automobilskih motora, metanom kao produktom metabolizma, česticama prašine koje nastaju izgaranjem krutih goriva koja se koriste za proizvodnju topline.

Radijacija u atmosferi posljedica je nuklearnih eksperimenata, incidenata u nuklearnim elektranama (slučaj Černobil u Ukrajini godine 1985.); zračenja izazivaju i industrijska postrojenja, televizori, mobiteli.

Čovjek zadire u prirodne procese, te izaziva poremećaje u ekosustavu, što može ugroziti pojedine vrste unutar sustava. Humani geni mogu se prenositi u životinje, riblji gen u rajčicu, gen iz insekata u krompir. Tim postupcima žele se poboljšati svojstva nekih vrsta. Nitko ne može kazati kakvi će biti učinci genetski modificirane hrane na naš organizam. Kakvi će biti učinci proizvodnje te hrane na okoliš i poljoprivredno zemljište, još uvijek je otvoreno pitanje. Hoće li nastati korov koji je otporan na sve što danas koristimo za uništavanje korova?

Opća nesigurnost u svijetu utječe na naše zdravlje, jer čovjeka čini nemoćnim pred nepravdom, ratovima, nasiljem bilo koje vrste. Osjećaj nemoći izaziva duševni nemir ili depresiju. Tako depresija postaje globalni zdravstveni problem u svijetu. Danas je depresija četvrti po redu svjetski zdravstveni problem. Predviđa se da će godine 2020. biti na drugome mjestu, kao

svjetski zdravstveni problem.

Seks je također bitna odrednica u životu ljudi. Normalan je odnos između muškarca i žene, bračna ljubav, vjernost, uzajamno poštovanje, odgoj djece, no u današnjem se svijetu bez ikakvih skrupula propagira promiskuitetno ponašanje i seksualno devijantno ponašanje (homoseksualizam, lezbijstvo). Seksualno devijantna ponašanja su bolesna ponašanja, ali ih pojedini slojevi društva potiču. Nepostojanje normalnog seksualnog nagona prema osobi suprotnog spola devijacija je koja je možda nastala zbog genetskoga, hormonskog poremećaja ili određenog odgoja, premda se tvrdi da se sa sigurnošću nije moglo utvrditi da postoje genetski i hormonski poremećaji.

Nekoć se homoseksualizam (pederastija, lezbijstvo) smatralo bolešću, seksualnom devijacijom, a danas se više ne govori o bolesti, nego o seksualnoj orijentaciji. Možemo to nazvati seksualnom orijentacijom ali ostaje ono bitno da je to nenormalna seksualna orijentacija. U današnje vrijeme spolnost je komercijalizirana. Glede spolnosti postoji protivnost biološkom smislu. Ljudski rod se održava, reproducira, spajanjem muških i ženskih spolnih stanica. Žena ima maternicu za prihvata i razvoj oplodjenoga jajašca, a muškarac je nema, pa ne može zamijeniti ženu iako promijeni spol. Dakako da je tzv. "bračna" zajednica dvaju istospolnih partnera neprirodna, nefunkcionalna i nije razumno da se takve zajednice nazivaju bračnima, niti da se stvaraju. Naravno da svatko ima pravo živjeti s kim hoće, ali da se taj homoseksualni zajednički život zove brakom, to je nerazumno, neodgovorno. Nadalje daje se pravo da takvi parovi usvajaju i odgajaju djecu. Zar će odgoj djece biti normalan u takvoj zajednici? Čovjek je i seksualno biće, ima svoje seksualne potrebe, a okolina u kojoj živi, naročito u određenoj razvojnoj dobi, iznimno je važna za normalan psihički i seksualni razvoj. Osim poremećenog psihičkoga zdravlja često nastaju i poremećaji fizičkoga zdravlja (kopnica, hepatitis, imunobiološka oboljenja, upale pluća, crijevna oboljenja, rak debeloga crijeva itd.). Kod tih osoba smanjena je životna dob i postoji veći rizik od samoubojstava.

Promiskuitetno ponašanje u širim je razmjerima već dalo

negativne rezultate. U društvenom smislu uništena je obitelj kao temelj zdrave društvene zajednice. Rezultat je loš odgoj mladih, povećan broj krađa, razbojstava i ubojstava od strane mladih. Povećan je broj bježanja od kuće, ovisnosti, alkohola. Pitanje je kako će ti mladi u svojem daljnjem životu preuzeti ulogu roditelja, hoće li biti sposobni biti roditelji ili kakvi će biti roditelji. Ovdje nastaje čvor kojega će biti teško rasplesti. Negativni učinci su vidljivi. Što će biti u budućnosti, to nitko ne zna.

“Ljubavna priča”, jedan prosječan film je u Americi imao veliku gledanost, ljudi su uplakani napuštali kinodvorane. Nedostatak ljubavi u svijetu u kojem žive, odvojenost od roditelja, premalo vremena koje obitelji provode skupa, premalo emocija u obitelji, bile su razlogom što je jedna obična emocionalna ljubavna priča izazvala takvu pozornost i izljev emocija.

Čovjek je društveno biće, čovjek treba čvrstu obitelj, prijatelje, iskrene i poštene kolege da bi normalno živio i da bi se normalno ponašao.

Lokalne prilike koje utječu na naše zdravlje

Lokalne prilike koje mogu utjecati na naše zdravlje su: lokalni ratovi i opća nesigurnost u zajednici, neimaština, nezaposlenost, loše ekološke prilike, nedostatak pravne države i druge.

Kad je riječ o ratovima koje izazivaju lokalne skupine, međunarodni moćnici ili velike sile, može se navesti primjer rata u bivšoj državi Jugoslaviji. Rat u Jugoslaviji mogao se spriječiti jer je međunarodna zajednica imala za to načina i sredstava (vojnih i drugih), ali cilj je bio ohrabriti one koji su željeli rat. Okupatori su imali slobodne ruke da pokore, pobiju svoje susjede. To, međutim, nije išlo tako lako kako su međunarodni moćnici predviđali, pa su nakon višemjesečnog ubijanja, paljenja, razaranja bili prisiljeni priznati poraz. I nakon poraza pomagali su agresoru, dopustili su mu (uz pomoć mirovnih snaga) da i dalje pali, ubija, razara i dopustili su mu etničko

čišćenje. Kao nagradu davali su mu naftu, lijekove, hranu i potporu. Oružjem ga nisu opskrbljivali jer ga je agresor imao u izobilju. A napadnutome, ugroženom narodu stavili su embargo na nabavu oružja i onemogućavali mu obranu vlastitih domova.

U Africi se događalo, i danas se događa slično, i sve to u ime prava, pravde, međunarodnih konvencija o pravu na slobodan izbor, pravu na vjeroispovijest, rad i zdravlje!

Razoreni domovi, raseljeno pučanstvo, ubijeni članovi obitelji, nestali članovi obitelji kojima se ne zna trag. Ljudi koji su bili bogati poljoprivrednici odjednom su se našli na ulici s najlon vrećicom, bez ičega. Smještaj u hotelima i prihvatilištima, loša prehrana (nezdrava hrana iz konzervi i sumnjivih donacija, neishranjenost itd.), osjećaj napuštenosti i nemoći, to je obilježilo njihov život.

Kako je sve to utjecalo na zdravlje ljudi? Nestale su cijele obitelji, djeca su ostala bez roditelja, veliki je broj poginulih i invalida. Nakon rata velike površine poljoprivrednoga zemljišta zasijane su minama i ne postoji mogućnost normalnoga života. Razvio se posttraumatski stresni sindrom, depresija, novotvorine, samoubojstva itd.

Poznata je situacija na jugoistoku Azije, gdje žive ljudi koji imaju samo goli život, ljudi u čamcima, prepušteni ćudima vremena. Ljudi koji se hrane šačicom riže...

Neimaština je rezultat i vremenskih nepogoda, ratova, nerazumnih eksperimenata u prirodi. Pustinjski dio Sahare povećao se za jednu trećinu otkad je čovjek započeo sa svojim eksperimentima. U Africi se uništava poljoprivredno zemljište i eksperimentira se novim poljoprivrednim kulturama, novim načinima obrade zemljišta na poljoprivrednim površinama. Rezultat je ovisnost stanovništva o moćnim međunarodnim korporacijama, siromaštvo, glad i gubitak dostojanstva.

Nezaposlenost je danas svjetski problem. Neimaština, egzistencijalna nesigurnost, gubitak dostojanstva vode k borbi za samoodržanje bez biranja sredstava (krađe, razbojstva, prijevare, ubojstva, prostitucija itd.).

Loše ekološke prilike, neodgovorno ponašanje lokalne zajednice, odbačena plastična ambalaža, strojna ulja, otrovi,

pesticidi - sve to loše utječe na zdravlje lokalnoga stanovništva jer zagađuje izvore pitke vode, zagađuje poljoprivredno zemljište i poljoprivredne kulture.

Sloboda izbora

Čovjek je slobodno biće, ima slobodu izbora (ne potpunu) glede svojega zdravlja, izgleda, ponašanja, djelovanja. Čovjek često zlorabi svoju slobodu i uništava svoje zdravlje nerazumnim postupcima. Mediji daju krivu sliku o životu i mladim ljudima daju krive poruke, govore ili pišu o uživanju života pomoću alkohola, droge, seksualne raskalašenosti itd. Budući da je omladina pod stalnim medijskim udarom o uživanju života, mladi ljudi nemaju kritički odnos prema životu, rano započinju s pušenjem, konzumiranjem alkohola i droge. Neki postaju ovisnici, nemaju radnih navika, nemaju nikakva osjećaja odgovornosti, isprazni su i nisu u stanju pružiti ni primiti ljubav.

Čovjek se nezdravo hrani, pretjerano jede, i sve je više ljudi s povišenom tjelesnom težinom, debelih i pretilih te ima sve više oboljelih sa srčanim oboljenjima. S druge strane, mladi ljudi često prakticiraju dijeta koje katkad završavaju smrću zbog izgladnjelosti (anoreksija).

Čovjek današnjice je željan slave, dokazivanja i želje da bude drugačiji od drugih. Ljudi se uz pomoć vrhunskih planinara penju na najviše vrhove svijeta bez obzira na ozeblina, smrzotine, amputacije udova ili pak mogući smrtni ishod.

Ono što je obično i prirodno, danas nije nikakva vijest za medije pa se ljudi trude da ekscesnim ponašanjem skrenu pozornost na sebe.

Čovjek ima mozak da misli. Bog mu je dao sposobnost da povezuje činjenice i stvara zaključke pa time i mogućnost da razluči što je dobro, a što loše. Sustav obrazovanja, veliki broj knjiga, dio javnih medija (novine, radio, televizija), upozoravaju čovjeka na štetnosti pušenja, pretjeranog pijenja alkoholnih pića, ovisnosti o drogi, spolnim bolestima itd. Čovjek je

informiran i treba odabrati način življenja koji ne će ugroziti zdravlje. No, čovjek se premda zna što je loše, i dalje ponaša neodgovorno (puši, opija se, drogira se, ubija se).

Čovjek se načelno od životinje razlikuje po slobodi premda ima niz instinktivnih ponašanja. Sloboda čini čovjeka moralnim bićem, koji je za svoja djela odgovoran.

Medicina

Medicina je primijenjena znanost, složeno polje ljudske djelatnosti. Zadaća je medicine liječiti bolesne. Razvoj medicine u posljednjih je 150 godina impresivan. Današnja postignuća medicine nekoć su bila nezamisliva. Otkriće anestetika i načina sigurnog izazivanja neosjetljivosti omogućili su razvoj svih kirurških struka. Razvoj tehnike i tehnologije omogućio je nove tehnike u kirurgiji, transplantaciju organa. Razvili su se dijagnostički postupci pomoću kompjutorizirane tomografije, magnetne rezonancije, angiografije, potom otkrivanje bakterija, virusa i parazita. Mjerenje koncentracije metabolita, lijekova u plazmi, omogućili su bolju dijagnostiku, bolji i sigurniji način liječenja, kraće liječenje itd. Razvile su se nove specijalnosti i supspecijalnosti u medicini.

Medicina je bila umijeće jer je liječnik sa stetoskopom i s deset prstiju postavljao dijagnozu, a danas su liječniku na raspolaganju mnogobrojna pomagala za postavljanje dijagnoze pa je to postalo tehničko pitanje (u velikoj mjeri). No, medicina je i danas, na drugi način, umijeće, jer liječnik ispravnim izborom dijagnostičkih metoda i načina liječenja može bolesnika pošteđeti nepotrebnih pretraga i lijekova. Današnji liječnik nažalost nema vremena za bolesnika te se oslanja na laboratorijske rezultate i nove tehnike dijagnostike. Današnji liječnik nije osposobljen da liječi psihoterapijom, nema vremena za liječenje psihoterapijom, premda je to liječenje potrebno. Tako je bolesnik postao slučaj, bez imena i prezimena, bez osobnosti. Gleda se samo tjelesno zdravlje, a zdravlje duše, stanje duha, se ne gleda premda se čovjek ne može dijeliti na tjelesno i duhovno jer predstavlja jednu cjelinu. Nema duše koja

se pojavljuje slobodno i nezavisno od tijela. Tjelesno i duševno događanje čine nerazdjeljivo jedinstvo. Tijelo i duša odnose se komplementarno i čine nedjeljivu cjelinu. Duhovno utječe na stanje tjelesnoga zdravlja i ne može ga se ne uzeti u razmatranje kada se razmatra stanje zdravlja u čovjeka. Supspecijalisti se bave jednim organom ili organskim sustavom pa zaboravljaju na cjelinu; s druge strane, oni koji se bave cjelinom, premalo znaju o pojedinim organima i organskim sustavima pa nisu u mogućnosti gledati pacijenta kao cjelinu. Katkad je jako teško postaviti ispravnu dijagnozu jer liječnik ne zna dovoljno i teško je povezati sve činjenice.

Bolest (morbus)

Fenomen bolesti susrećemo kod biljaka, životinja i kod čovjeka, posvuda u živoj prirodi. Navodi se da ima više od tri tisuće bolesti. Zdravlje je ugroženo onda kada tjelesni, duševni ili socijalni procesi i stanja stanu priječiti izvanjski ili unutrašnji sklad čovjekova života. Zdravlje, dakle, može biti narušeno u svojem biološkom, psihološkom i socijalnom aspektu. Treba naglasiti da samo jedan dio izloženih ljudi oboli.

Bolest je poremećaj normalnih zbivanja u organizmu, nepravilno odvijanje životnih funkcija, kao reakcija na izvanjske ili unutrašnje nadražaje mehaničke, fizikalno-kemijske, biološke ili psihičke prirode.

Ne postoji apsolutna granica između zdravlja i bolesti. Bolest (morbus) je poremećaj sa specifičnim uzrokom i prepoznatljivim znakovima i simptomima; isto tako, bolest je bilo koja tjelesna anomalija ili oštećenje neke funkcije organizma osim onih koje su neposredna posljedica ozljede (ozljeda, međutim može dovesti do bolesti).

Navikli smo promatrati život kao borbu, napose kad gledamo kako se jedan život poslužuje drugima za svoju prehranu i tako ga uništava. Bolest je neminovan način postojanja. Postoje ljudske bolesti koje se ne mogu lijekovima izliječiti. Očito je da puka kauzalno-mehanistička slika svijeta nije dovoljna. Znanstvenik istražuje kako nastaje jedan prirodni

dogadađ, ali ne i zašto. Postavlja se pitanje smisla bolesti.

Bolest je promjena životnog ritma, ona redovito otežava, a često i ugrožava opstanak organizma ili dovodi do smrti. Ne postoji jedinstvena i logična podjela bolesti, jer se bolest može definirati s različitih gledišta, u prvom redu s kliničkoga, patološko-anatomskoga, etiološkoga, socijalnoga i psihičkog. Bolesti se mogu podijeliti na akutne i kronične, maligne i benigne, organske i funkcionalne, specifične i nespecifične, opće i lokalne, naslijeđene i stečene, zarazne i nezarazne itd.

Prema podacima SZO-a vodeći uzroci smrti u svijetu su: bolesti srca i krvnih žila, novotvorine, ozljede i trovanja, bolesti probavnoga sustava, bolesti dišnoga sustava itd. Bolesti srca i krvnih žila na prvome mjestu su u svijetu, ali i u Hrvatskoj. Godišnje u svijetu umire 17 milijuna ljudi od bolesti srca i krvnih žila (od toga u Europi 5 milijuna). Godišnje se dogodi više od 32 milijuna srčanih i moždanih udara, od toga 12,5 milijuna završava fatalno. Od ishemičnih bolesti srca boluje 43,3 posto stanovništva svijeta. Od cerebrovaskularnih bolesti boluje 32,9 posto ljudi na svijetu (29,4 posto u Europi). Hipertenzija je bolest koja je otkrivena kod 15 do 37 posto stanovnika na Zemlji, oko 600 milijuna ljudi).

U svijetu danas od hepatitisa B boluje više od 350 milijuna ljudi, od hepatitisa C više od 170 milijuna ljudi, a od AIDS-a više od 40 milijuna ljudi.

Povećanu tjelesnu težinu (indeks tjelesne mase 25,0-29,9) ima 48,1 posto muškaraca i 34,7 posto žena, pretilo je (indeks tjelesne mase iznad 30) 31,1 posto muškaraca i 15,2 posto žena. Šećernu bolest ima 5 do 10 posto stanovnika. Registrirano je 7 do 10 posto alkoholičara ali treba naglasiti da je veliki broj ljudi koji pretjerano konzumiraju alkohol neregistriran.

Prema podacima SZO-a u 2002. godini je u prometnim nesrećama umrlo 1,2 milijuna ljudi a ozlijeđenih 20-50 milijuna ljudi. Veliki broj ozlijeđenih ima trajne posljedice po svoje zdravlje (invaliditet, posttraumatski stresni sindrom).

U Hrvatskoj je 2002. godine bilo 627 poginulih u prometnim nesrećama, na trećemu mjestu kao uzrok smrti 5,4 posto, broj samoubojstava bio je 875.

Vodeći uzroci smrti u Hrvatskoj su: bolesti srca i krvnih žila, novotvorine, ozljede i trovanja, bolesti probavnoga sustava, bolesti dišnoga sustava itd.

Smrt zbog novotvorina (tumori) je na drugome mjestu učestalosti uzroka smrti u svijetu i u Hrvatskoj. U Hrvatskoj je godine 2002. od raka umrlo 12.077 osoba (7.079 muškaraca i 4.998 žena). Svake godine više je od 17.000 novoootkrivenih novotvorina. Kod muškaraca rak najčešće nastaje na sljedećim organima (redosljed po učestalosti): traheja, bronh, pluća, prostata, debelo crijevo i završni dio crijeva, želudac. Kod žena je najčešći rak dojke, debelog crijeva, traheje, bronha, pluća, završnog dijela crijeva, maternice.

Duševne bolesti nalaze se na prvome mjestu po broju dana bolničkog liječenja. Najčešće duševne bolesti su: shizofrenija, alkoholizam, posttraumatski stresni sindrom i depresija.

Prema postojećem Registru (Pompidou obrascu, Pompidou skupina vijeća Europe) godine 2003. u Republici Hrvatskoj registrirano je 18.479 ovisnika. Liječeno je 5.678 osoba (4.659 muškaraca i 1.019 žena), od toga od ovisnosti o opijatima 4.087 osoba. U Hrvatskoj je godine 2003. umrlo 95 osoba zbog prekomjernog konzumiranja droge, a godine 2004. registrirano je 470 inficiranih i 218 oboljelih od HIV-a.

Kronična bol također je značajan svjetski zdravstveni problem jer sve više ljudi u razvijenim zemljama svijeta boluje od kronične boli (30 do 50 posto stanovništva). Gubitak radne sposobnosti, nemogućnost rada, depresija, povlačenje u sebe, zanemarivanje sebe, obitelji i radna nesposobnost, egzistencijalni problemi, velika sredstva za liječenje, farmakološka terapija i fizikalna terapija.

Liječenje

Kod liječenja razlikujemo terapiju prema simptomima od kauzalne terapije. Kod terapije prema simptomima lijekovima se ili postupcima otklanjaju ili ublažavaju znakovi i simptomi bolesti. Kauzalna terapija podrazumijeva otklanjanje

uzroka bolesti. Kirurška terapija može biti kauzalna i prema simptomima.

Čovjek je uspio iskorijeniti neke bolesti, neke uspješno kontrolira (nije ih moguće iskorijeniti), a preventivnim postupcima nastoji spriječiti nastanak ili širenje bolesti. Uspješno su iskorijenjene (može se tako kazati, premda nije u potpunosti točno), velike boginje, dječja paraliza, kuga, kolera itd. Tuberkuloza i malarija uspješno se nadziru ali nisu iskorijenjene. Dakako, može se kazati da je čovjek najviše napravio u prevenciji i kontroli zaraznih i parazitaranih bolesti.

U današnje vrijeme učestalost karcinoma sve je veća. Neki se uspješno liječe (odstranjenjem, farmakoterapijom), a druge još nije moguće uspješno liječiti. Premda se danas mnogo zna o karcinomima, još uvijek ne znamo zašto dolazi do karcinoma.

Osim karcinoma, virusni hepatitis, AIDS i posebni oblici gripe velike su prijetnje zdravlju. Liječenje je skupo, neizvjesno i iznimno mnogo opterećuje gospodarstvo.

Današnja medicina omogućuje uspješno liječenje u većem broju slučajeva. Ono što je nekoć bilo nemoguće, danas je moguće, ali se postavlja pitanje smisla. Ima li smisla produžavati život kada su iscrpljene sve rezerve organizma? Ima li smisla održavati tijelo kada je mozak mrtav? Ponovno treba naglasiti da su tijelo i duh jedna cjelina.

Život ne može trajati unedogled. Smrt je završetak života i treba je prihvatiti kao normalan događaj, kada nije izazvana nasilnim postupcima. Čovjek ima pravo odbiti primjenu bolničke tehnologije u besmislenom produžavanju života, dati izjavu da ne želi postupak oživljavanja kada dođe čas smrti, jer smrt shvaća kao prirodan proces završetka svojega života (što je ispravno).

Kako očuvati zdravlje?

Zdravlje je moguće očuvati provođenjem preventivnih postupaka, sprječavanjem i suzbijanjem bolesti te pravilnim načinom prehrane, radom i snagom duha, obrazovanjem ljudi i podizanjem svijesti o potrebi čuvanja zdravlja. Premda ljudi znaju što loše utječe na njihovo zdravlje, i dalje loše postupaju,

pa je potrebno osnažiti volju da se to ne radi. Treba htjeti, a ne samo znati.

Kršćanski nauk nije u suprotnosti sa znanošću, s postupcima očuvanja zdravlja, naprotiv, kršćanski nauk potiče očuvanje zdravlja (umjerenost u jelu i piću, duhovnu snagu, moralno ponašanje). Molitvom i radom može se sačuvati zdravlje. Čovjek održava svoje tijelo fizičkom aktivnošću (radom, vježbanjem, sportom), pravilnom prehranom, molitvom jača snagu duha u zdravlju, a u bolesti nalazi utjehu.

Health care - healing of the sick

Summary

The article presents the factors (global, local and freedom of choice) that health is affected by. An individual cannot have influence on the global and local factors but as a free person he can choose a healthy way of living.

The disorder of normal processes in organism is called illness. Illness is a reaction to outer or inner excitations: mechanical, physical-chemical, biological or psychical.

Medicine is an applied science the task of which is to prevent the emergence of diseases, to detect and treat the sick. Health can be looked after (in large measure) by prevention, early detection and treatment of the disease, and also by spiritual power. Prayer gives spiritual strength in health and comfort in sickness.

Literatura:

- GRMEK, M. D., *Život, bolest i povijest* (teze i razmišljanja), Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2000.
- JORES, A., *Čovjek i njegova bolest*, Biblioteka "Oko 3 ujutro", Zagreb 1998.